

LAGUTSKOTTETS BETÄNKANDE 14/2010 rd

Regeringens proposition om godkännande av den europeiska konventionen om utövandet av barns rättigheter och med förslag till lag om sättande i kraft av de bestämmelser i konventionen som hör till området för lagstiftningen

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 26 maj 2010 en proposition om godkännande av den europeiska konventionen om utövandet av barns rättigheter och med förslag till lag om sättande i kraft av de bestämmelser i konventionen som hör till området för lagstiftningen (RP 66/2010 rd) till lagutskottet för beredning.

Utlåtande

I enlighet med riksdagens beslut har grundlagsutskottet lämnat utlåtande i ärendet. Utlåtandet (GrUU 29/2010 rd) återges efter betänkandet.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- lagstiftningsråd Salla Lötjönen, justitieministeriet
- juris doktor Sami Mahkonen.

Dessutom har skriftliga utlåtanden lämnats av

- Helsingfors förvaltningsdomstol
- Helsingfors socialverk
- Rädda Barnen rf
- docent, juris doktor Kirsti Kurki-Suonio.

PROPOSITIONEN

I propositionen föreslås att riksdagen ska godkänna den europeiska konventionen om utövandet av barns rättigheter.

Konventionen öppnades för undertecknande i Strasbourg den 25 januari 1996 då sammanlagt sju medlemsstater i Europarådet undertecknade den, bland dem Finland, Sverige och Island. Konventionen trädde i kraft internationellt den 1 juli 2000, när tre medlemsstater hade uttryckt sitt samtycke till att vara bundna av konventionen. För närvarande har 26 medlemsstater un-

dertecknat konventionen och 14 har av dem har godkänt eller ratificerat den.

Syftet med konventionen är att förstärka barnets rättigheter till den del som de möjliggör barnets deltagande i rättsliga förfaranden som gäller det självt vid domstol eller förvaltningsmyndigheter som utövar motsvarande makt. Med processuella rättigheter avses t.ex. rätt att få del av handlingar, rätt att uttrycka sin egen åsikt vid en rättegång eller rätt att få en företrädare för en rättegång. Utom att konventionen förstärker barnets rättigheter innebär den också skyldigheter

för de rättsliga myndigheterna och för barnens företrädare att utforma beslutsförfarandet så att barnet lättare kan förverkliga sina rättigheter.

Konventionen kompletterar artikel 4 i Föränta nationernas konvention om barnets rättigheter, där det sägs att de fördragsslutande staterna ska vidta alla lämpliga lagstiftningsåtgärder, administrativa och andra åtgärder för att genomföra de rättigheter som erkänns i konventionen.

När ratifikations-, godtagande-, godkännande- eller anslutningsinstrumentet undertecknas eller deponeras ska varje stat i sin förklaring ange minst tre grupper av familjerättsliga mål och ärenden inför en rättslig myndighet som

konventionen ska tillämpas på. I propositionen föreslås att Finland i sin förklaring som sådana grupper av mål och ärenden ska ange rättsliga förfaranden i samband med fastställande av faderskap, adoption och domstolsbehandling som gäller omhändertagande.

Den gällande nationella lagstiftningen i Finland motsvarar konventionens innehåll. Godkännandet av konventionen kräver inga andra ändringar i författningar än den föreslagna ikraftträdandelagen och ikraftträdandeförordningen.

Det lagförslag som ingår i propositionen föreslås träda i kraft vid en tidpunkt som bestäms genom förordning av republikens president, samtidigt som konventionen träder i kraft.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Motivering

Lagutskottet tillstyrker att Finland åtar sig att följa konventionen, som på internationell nivå avser att främja barns processuella rättigheter vid rättegångar och andra liknande rättsliga förfaranden som gäller barnet självt.

I samband med tillträdet bör minst tre grupper av familjerättsliga mål och ärenden inför en rättslig myndighet som konventionen ska tillämpas på anges. Regeringen föreslår att grupperna för Finlands del ska vara fastställande av faderskap, adoption och domstolsbehandling som gäller omhändertagande. Lagutskottet tillstyrker propositionen också på denna punkt. De förfaranden som föreslås bli angivna är centrala för barnets rättsliga ställning, även om det inte finns särskilt många ärenden som gäller fastställande av faderskap och adoption.

Under behandlingen i utskottet har det framkastats att också frågor om vårdnad om barn, barns boende och umgänge med barn bör anges som familjerättsliga mål och ärenden, med hänsyn till att merparten av alla rättegångar som involverar barn gäller just de här frågorna. Enligt propositionens motivering ska de ändå inte tas upp bland sådana mål och ärenden, eftersom barnet enligt nu gällande lagstiftning inte själv är part i dem. Det bygger på att man ansett det lig-

ga i barnets intresse att det inte blir indraget i en tvist mellan föräldrarna om vårdnaden.

Utskottet konstaterar att om konventionen utsträcktes till frågor om vårdnad om barn, barns boende och umgänge med barn skulle det i motsats till vad som är fallet med fastställande av faderskap, adoption och domstolsbehandling som gäller omhändertagande kräva att också lagstiftningen om de här frågorna ändras. Det skulle principiellt och praktiskt innebära en betydande förändring om barn i frågor av den här typen blev parter eller fick jämförbara rättigheter med en part. Det skulle kräva en separat beredning där behovet och konsekvenserna av en ändring måste bedömas ingående, inte minst med tanke på barnets intresse. Därför är det varken möjligt eller motiverat att genomföra en sådan ändring i det här sammanhanget.

För klarhetens skull konstaterar utskottet ändå att det faktum att frågan om vårdnad om barn, barns boende och umgänge med barn här undantas från de grupper av mål och ärenden som konventionen ska tillämpas på inte betyder att barn skulle sakna processuella rättigheter enligt nationell lagstiftning. Så är till exempel 11 § i lagen angående vårdnad om barn och umgängesrätt (361/1983) betydelsefull med tanke på artikel 3 i konventionen, eftersom där uttryckligen

står att barns önskemål och åsikt ska utredas. Det finns å andra sidan ingenting som hindrar att de konventionsslutande staterna senare anger nya grupper av mål och ärenden som konventionen ska vara tillämplig på. Det är viktigt att man också framöver fäster avseende vid konventionsbestämmelserna när man bedömer barns processuella rättigheter i andra familjerättsliga grupper av mål och ärenden. Också grundlagsutskottet noterar i sitt utlåtande (GrUU 29/2010 rd) frågan om huruvida barns processuella rättigheter kan utvecklas inte bara när det gäller vårdnad om

barn, barns boende och umgänge med barn utan också mer generellt.

Utskottets förslag till beslut

Riksdagen

godkänner konventionen i propositionen,

godkänner att en förklaring enligt propositionen ges och

godkänner lagförslaget utan ändringar

Helsingfors den 22 juni 2010

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Janina Andersson /gröna
vordf. Anna-Maja Henriksson /sv
medl. Esko Ahonen /cent
Kalle Jokinen /saml
Timo Kalli /cent
Oiva Kaltiokumpu /cent
Ilkka Kantola /sd
Sampsa Kataja /saml

Jari Larikka /saml
Sanna Lauslahti /saml
Outi Mäkelä /saml
Raimo Piirainen /sd
Tero Rönni /sd
Kari Uotila /vänst
Mirja Vehkaperä /cent.

Sekreterare var

utskottsråd Marja Tuokila.